

Rechtbank Den Haag

3e pro-formazitting

9 maart 2011

Parketnummer 09/748004-09

PLEITAANTEKENINGEN

mr. V.L. Koppe

inzake de strafzaak tegen

Yvonne Basebya (strafrechtelijk vervolgd

onder de naam Ntacyobatabara)

thans gedetineerd te (...)

---

1. Op de vorige pro forma zitting in december 2010 heb ik gesproken over het beeld dat langzaam opdoemde uit de getuigenverhoren in Rwanda. Ook sprak ik toen over het beeld dat opkwam uit het eigen (beperkte) onderzoek dat de verdediging in Rwanda en Kenia tot die tijd had kunnen doen. Ik heb gezegd dat een goede lezer van die processen-verbaal van verhoor de eerste contouren moest kunnen zien van een strafvervolging die aan het wankelen was.
2. Ik heb toen ook gezegd dat de kans aanmerkelijk was dat de vervolging van Yvonne Basebya niet alleen als een nachtkaars zou kunnen uitgaan, maar misschien wel *het* voorbeeld zou kunnen worden van de gevaren en risico's die kleven aan een strafrechtelijke vervolging in Nederland van zeer complexe feiten als de onderhavige. Ook heb ik aan de ontwikkelingen in deze strafzaak een expliciete waarschuwing aan de minister van justitie en het parlement verbonden. Ik heb gezegd dat voorzichtigheid

betracht moet worden bij de behandeling van het wetsvoorstel dat het in de toekomst mogelijk zal maken Rwandezen die niet de Nederlandse nationaliteit hebben in Nederland te vervolgen voor hun betrokkenheid bij de genocide in 1994. Een strafzaak als de onderhavige is qua feitelijke en juridische complexiteit immers onvergelijkbaar met een gewone Nederlandse strafzaak. Niets is in deze zaak wat het lijkt.

3. We zijn nu sinds de vorige pro-formazitting drie maanden verder. De vaststelling dat de al vanaf de aanvang bestaande twijfels over de schuld van mijn cliënte steeds groter worden, wordt meer en meer onontkoombaar. De strafvervolging tegen mijn cliënte wankelt steeds meer. Met name door hetgeen in de afgelopen drie maanden is gebeurd.
4. Allereerst heeft het eerste verhoor van een verdedigingsgetuige plaatsgevonden. Deze getuige is door de rechter-commissaris in Kigali gehoord. Ik zal hier op deze openbare zitting niet de naam en persoonlijke gegevens geven van deze verdedigingsgetuige maar verwijs gemakshalve naar de paginanummers van het proces-verbaal van de rechter-commissaris.
5. Deze getuige (hierna aan te duiden als X) is een Tutsi (...). X heeft in 1994 veel familieleden in de genocide verloren. X is een welbespraakte en goed opgeleide persoon (...). In de periode 1990-1994 had X veelvuldig contact met mijn cliënte en haar familie. (...) X is kortom een zeer betrouwbare getuige en voor de waarheidsvinding in deze zaak van doorslaggevende betekenis.
6. Op de videobeelden van het burgerlijk huwelijk van de oudste dochter van mijn cliënte herkent X veel aanwezigen. X herkent ook ten minste 4 Tutsi's die op het burgerlijk huwelijk aanwezig zijn geweest. X heeft ook bij mijn cliënte nooit enige vorm van haat, afkeer of vooringenomenheid jegens Tutsi's bespeurd. Integendeel. Zo verklaart X bijvoorbeeld dat X van de reeds door rechter-commissaris toegewezen verdedigingsgetuige A heeft gehoord dat A – zelf ook een Tutsi (...) – bij de vlucht van de familie uit Kigali door mijn cliënte is gered uit de klauwen van de Interahamwe. (...)
7. X bevestigt voorts dat de eveneens door de rechter-commissaris toegewezen maar nog niet gehoorde verdedigingsgetuige B – ook een Tutsi – een zeer belangrijke persoon in het leven van mijn cliënte was en is. (...)

8. Maar het zijn niet alleen de reeds toegewezen maar nog niet gehoorde verdedigingsgetuigen A en B die als Tutsi's er net als X kennelijk geen enkel probleem mee hebben om contact met mijn cliënte te blijven onderhouden en zelfs – zoals X inmiddels heeft gedaan – een voor haar ontlastende verklaring af te leggen, met alle risico's van dien.
9. Ook zeer hooggeplaatste personen uit het bewind van Kagame – ik zal hier niet aanduiden wie ik precies bedoel maar het openbaar ministerie weet op wie ik doel – blijven nauwe banden onderhouden met mijn cliënte en haar familie. Een en ander valt onder meer af te leiden uit de verklaring van X tegenover de rechter-commissaris en uit de vorige week afgelegde verklaring van mijn cliënte.
10. Als al deze Tutsi's echt zouden denken dat mijn cliënte op enigerlei wijze betrokken zou zijn geweest bij de genocide, zouden die dan dat contact met mijn cliënte en haar gezin blijven onderhouden? Een retorische vraag.
11. Maar getuige X verklaart nog veel meer. Zo zegt X dat X in de periode 1990-1994 nooit politieke bijeenkomsten heeft gezien in of bij de woning van mijn cliënte. Natuurlijk kwam X niet iedere dag in of bij de woning van mijn cliënte, maar X heeft in Gikondo gewoond en gewerkt en had indertijd nauwe banden met deze wijk in Kigali. X zou natuurlijk zeker gehoord moeten hebben van dit soort bijeenkomsten, vergaderingen of 'animations'. Dat heeft X niet. Toen niet en ook nu niet.
12. X verklaart wel in 1994 gehoord te hebben dat mijn cliënte mogelijk lid zou zijn van de CDR maar voegt daaraan toe dit zelf nooit te hebben gemerkt, gezien of anderszins heeft kunnen verifiëren. Inmiddels heeft mijn cliënte bij de rechter-commissaris duidelijkheid over dit onderwerp verschaft. Yvonne Basebya is uit nieuwsgierigheid een keer bij een bijeenkomst van de CDR geweest. Zij verklaart indertijd gehoord te hebben dat de CDR een partij zou zijn die zou discrimineren. Iets wat zij zich bij een intelligente en hoogopgeleide man als haar buurman Bucyana – een van de oprichters van de CDR – niet kon voorstellen. Die bijeenkomst was in een stadion in Kigali, vermoedelijk in 1993. Zij heeft naar de toespraak van Bucyana geluisterd en is toen weer vertrokken. Zij is geen lid van het CDR geworden. Ook heeft zij geen enkele functie gekregen.

13. Dit eenmalige bezoek aan een CDR-bijeenkomst tezamen met het feit dat mijn cliënte de naaste buurvrouw van Bucyana was en een goede vriendin van zijn vrouw, kan in 1994 het gerucht hebben doen verspreiden dat mijn cliënte lid was van de CDR. Maar zoals al tijdens de vorige pro forma zitting gememoreerd, blijkt uit de enorme databank van het Rwanda Tribunaal noch anderszins van lidmaatschap van mijn cliënte van de CDR of van enige functie binnen de CDR, laat staan dat zij op enigerlei wijze een gezaghebbende positie binnen de CDR vervuld zou hebben. Er is geen snippet papier waaruit betrokkenheid van Yvonne Basebya bij de CDR zou blijken. Helemaal niets. Geen notulen van een vergadering waar haar naam op voorkomt, geen brief die door haar namens de CDR is ondertekend of aan haar is gericht, geen lidmaatschapskaart, geen speech op de radio, geen verwijzing in een krant of een NGO-rapport, geen verklaring over haar van een CDR-insider, helemaal niets.
14. Er zijn slechts inconsistente, vage en elkaar tegensprekende verklaringen van burens waaruit zou moeten blijken dat zij de secretaris van Bucyana zou zijn of dat ze hem na zijn dood zou hebben opgevolgd. Gelet op de beslissing van de ICTR in de zaak tegen onder meer Jean Bosco Barayagwiza is dat zonder meer ongeloofwaardig. Roddel en achterklap derhalve.
15. Maar belangrijke steun voor de uitvoerige verklaringen van mijn cliënte tegenover de rechter-commissaris van vorige week dat zij onschuldig is aan hetgeen haar wordt verweten, komt niet alleen van verdedigingsgetuige X. Ook de in eerste instantie door de Nationale Recherche gehoorde getuige Y heeft recentelijk in (...) een belangrijke ontlastende verklaring ten gunste van mijn cliënte gegeven.
16. Y bevestigt niet alleen het redden van eerder genoemde verdedigingsgetuige A door mijn cliënte. Zij verklaart ook uitvoerig hoe zijzelf en haar man in april 1994 tot twee maal toe door mijn cliënte van een wisse dood zijn gered.
17. U heeft ongetwijfeld het ongelooflijke verhaal van deze redding gelezen. Waarom mijn cliënte dat gedaan heeft kan zij nog steeds niet goed uitleggen, maar feit is dat zij – met gevaar voor eigen leven – voor een groep bloeddorstige jongeren is gesprongen, jongeren die op dat moment op het punt stonden het huis van Y binnen te dringen. In dat huis had de familie van Y zich verschanst, met enkele andere burens van de familie Basebya, waaronder enkele Tutsi's. Mijn cliënte, zo heeft u kunnen lezen, heeft de

jongeren ervan kunnen overtuigen dat in het huis alleen maar “haar kinderen” zaten, waarna de jongeren naar elders zijn vetrokken. Later zijn ze teruggekeerd, kennelijk in achtervolging op een andere buurman, die voor de ogen van mijn cliënte, Y en ook de kinderen van die buurman werd afgeslacht. Mijn cliënte had zich toen al in het woonhuis van Y verschanst, net zo bang als de anderen die zij net gered had.

18. Later, op 15 april 1994, heeft zij opnieuw deze Y, met een aantal andere Tutsi's waaronder eerdergenoemde A, het leven gered, toen deze bij een barrière uit het busje van mijn cliënte was gehaald om te worden gedood. Ook toen heeft mijn cliënte op dat moment uitzonderlijke moed getoond.
19. U mag bij dit alles niet vergeten dat Y en haar man algemeen gezien werden als Tutsi, althans als sympathisanten van de FPR. Politieke vijanden dus van de CDR, waarvan mijn cliënte volgens het openbaar ministerie deel van zou hebben uitgemaakt. Dat Y en haar man sympathieën koesterden – of daarvan verdacht werden – is iets dat mijn cliënte niet alleen nu, maar ook toen al wist. Dat heeft haar handelen op geen enkele manier beïnvloed.
20. Y en haar man waren ook burens van de familie Basebya. (...)
21. Als er iemand is die iets moet hebben gemerkt van bijeenkomsten bij mijn cliënte, bijeenkomsten waarbij gezongen en gedanst zou zijn, dan is het wel deze getuige. Het moet zoveel lawaai hebben gemaakt, dat het haar en ook de andere mensen die bij haar in huis woonden, zoals de ‘boy’, niet ontgaan *kan* zijn. En wat verklaart zij? Zij heeft evenals getuige X nooit iets van enige politieke activiteit bij Basebya gemerkt. Als de familie Basebya ergens van beschuldigd kan worden, zo lijkt het, dan is het wel van een welhaast burgerlijke ‘saaigheid’. Het is niet zonder reden dat Y juist bij deze familie aanklopte toen ze in februari 1994 op zoek was naar een veilig onderkomen.
22. Het contrast tussen de door mij hier aangehaalde getuigen X en Y en de ‘belastende’ getuigen is zo groot, dat de ene groep – de groep X - eigenlijk niet met de andere groep – de ‘groep (getuige 52)’ – te rijmen is. Ik stel mij zo voor dat het openbaar ministerie zich straks gaat uitputten in verklaringen voor de evidente kloof tussen deze twee groepen, maar ook uw rechtbank zal na lezing van alle verklaringen tot de conclusie

moeten komen dat de verklaringen van deze twee groepen, die van getuige 52 en die van X, Y, haar man en A,B C en D elkaar in feite volledig uitsluiten.

23. Mijn cliënte is òf een rabiate Tutsi-hater die voortdurend bij haar thuis of op straat opruiende bijeenkomsten leidde, waarbij zij uit volle borst haatlieden zong en met de bloeddorstige menigte mee hoste, en passant executie-orders uitdelend aan losgeslagen *abakarani*, òf ze was de wellicht wat bazige echtgenote van de stille maar gerespecteerde *deputé*, die haar weinige vrije tijd vooral biddend doorbracht, in de kerk of op het erf met haar onafscheidelijke rozenkrans, een vrouw die vele Tutsi's tot haar vriendenkring mocht rekenen, en toen het er echt op aankwam met gevaar voor eigen leven Tutsi's van een wisse dood heeft gered.
24. Ik chargeer hier vanzelfsprekend, maar uit het dossier doemen onherroepelijk twee beelden op, beelden die zich– ik kan het niet voldoende benadrukken – niet met elkaar laten verenigen. Uit dit contrast zal nooit overtuigend bewijs kunnen worden gedistilleerd. Uw rechtbank zal nimmer tot een bewezenverklaring buiten redelijke twijfel kunnen komen.
25. Maar het zijn niet alleen Y en de reeds gehoorde en nog te horen getuigen van de verdediging die nu al ernstige twijfel zaaien over de schuld van mijn cliënte.
26. Heb ik op de eerste pro forma zitting al uitvoerig geschetst hoe inconsistent, vaag, onbetrouwbaar en innerlijk tegenstrijdig de veelal *de auditu* verklaringen zijn van de getuigen die door de Nationale Recherche zijn gehoord, thans komt bij de ondervraging bij de rechter-commissaris ook de kennelijke leugenachtigheid van deze getuigen aan de oppervlakte. Laten we als voorbeeld nemen getuige 89. Een belangrijke getuige voor het openbaar ministerie.
27. Getuige 89 blijft bij hoog en bij laag volhouden dat het erf van de familie Basebya in 1994 werd begrensd door zogeheten Imiyenzi, een soort berkachtige boom die in die tijd in Rwanda vaak als erfafscheiding diende. Een omheining derhalve waar men makkelijk doorheen en overheen kon kijken. Dus ook waardoor animations of bijeenkomsten konden worden gezien. Aan de hand van de filmbeelden van het burgerlijk huwelijk op 19 februari 1994 en datgene wat andere getuigen hierover hebben gezegd staat inmiddels wel vast dat dit gewoonweg niet klopt. Er is rondom de woning

van de familie Basebya duidelijk sprake van een hoge bakstenen muur met een hoge poort. Een omheining dus waar men vanaf de straat onmogelijk over- of doorheen kon kijken. Dat men dus bijeenkomsten heeft kunnen zien op het erf van de familie Basebya kan dus niet kloppen. Dat getuige 89 zich niet vergist, maar gewoon niet de waarheid zegt blijkt niet alleen uit de verklaringen van X en Y, maar ook uit het feit dat de bakstenen muur al in 1989 is gebouwd.

28. Daarnaast blijft getuige 89 desgevraagd volhouden dat hij geen idee had dat zijn vrouw H. slechts drie dagen voor haar dood op 22 februari 1994 in de woning van de familie Basebya is geweest. Daar vond toen op die bewuste zaterdag de receptie plaats na afloop van het burgerlijk huwelijk. Let wel: de woning waar naar zijn zeggen de opdrachtgeefster voor de moord op zijn vrouw leefde. Even later in zijn verklaring zegt hij zijn vrouw te herkennen op de videobeelden van dat huwelijk en de receptie in de woning van Basebya. Deze herkenning van zijn echtgenote blijkt hij vervolgens allesbehalve opmerkelijk te vinden.
29. Voor de kerkelijke inzegening van datzelfde huwelijk heeft hij overigens, zo verklaart hij, een uitnodiging gekregen. In dat scenario moet mijn cliënte wel een heel ijskoude figuur zijn. Eerst H. – een goede vriendin van je dochters en ook nog een collega van je man – uitnodigen voor het huwelijk van een van die dochters, drie dagen later een moordcommando op haar afsturen en in de weken erna haar echtgenoot ook nog eens voor de kerkelijke inzegening van datzelfde huwelijk uitnodigen en doen alsof er niets is gebeurd.
30. Onwaarschijnlijk en in elk geval ongeloofwaardig. Zeker in het licht van de uitvoerige verklaringen van verdedigingsgetuige X en getuige Y. Maar zeker ook in het licht van wat de inmiddels toegewezen verdedigingsgetuige C over twee weken in (...) zou kunnen verklaren. Ik heb twee weken geleden met deze C gesproken en C heeft mij gezegd indertijd niet alleen een naaste collega van H. te zijn geweest maar ook haar beste vriend(in) met wie C in die tijd kort voor haar dood veel deelde. Dat mijn cliënte achter de moord op de beste vriend(in) zou zitten acht C ondenkbaar.
31. Als het goed is, zal C ook de nog in (...) af te leggen getuigenverklaring van de inmiddels door de rechter-commissaris toegewezen verdedigingsgetuige D kunnen

bevestigen. D heeft tegen mij gezegd dat D ooggetuige was van de moord op H., kort na de moord vier daders heeft zien wegrennen waarvan D er tenminste één heeft herkend. D heeft verder tegen mij gezegd van die ene persoon later te hebben gehoord dat hij en zijn mededaders in opdracht hebben gehandeld van de lokale CDR leider in Gikondo, B. B. geheten. Dit verhaal heeft D reeds in 1994 aan C verteld. Er was geen sprake van betrokkenheid van Yvonne Basebya bij de dood van H. En zeker ook niet van een persoonsverwisseling.

32. Dat de moordenaars van H. tot de groep van voornoemde B. B. hoorden is eerder verklaard door getuige 91 en inmiddels ook door getuige 59. Laatstgenoemde getuige van het OM die op de laatste rogatoire reis naar Kigali is gehoord is helder en consistent in zijn verklaring. De verklaringen houden in dat het B. B. is geweest in wiens opdracht H. is vermoord en niet Yvonne Basebya.
33. In feite zijn deze recente verklaring van getuige 59 en de verklaring van getuige 91 exemplarisch voor datgene wat ik ook op de vorige zitting heb betoogd. Namelijk dat vrijwel alle in Kigali gedetineerde getuigen expliciet en gemotiveerd betwisten dat mijn cliënte een belangrijke CDR-figuur in Gikondo zou zijn geweest, betwisten dat bij haar thuis in de periode 1990-1994 politieke bijeenkomsten zouden hebben plaatsgevonden of dat zij op enigerlei wijze betrokken is geweest bij de gebeurtenissen op 22 februari 1994 en de genocide. De reactie van deze getuigen op het voorhouden van de feiten op de tenlastelegging is steeds weer authentieke en oprechte verbazing.
34. Illustratief in dit verband zijn de vaak nogal vertwijfeld klinkende vragen van de officier van justitie aan de betreffende (veelal gedetineerde) getuigen of zij misschien recentelijk met mensen van of met mensen namens de familie Basebya hebben gesproken. Al dan niet daarmee de suggestie wekkend dat deze getuigen op enigerlei wijze onder druk zouden zijn gezet door mijn cliënte of haar familie om ontlastend te verklaren.
35. Niet alleen is dat achterliggende vermoeden van het openbaar ministerie gespeend van iedere realiteitszin – hoe zou de familie van mijn cliënte dat in het huidige Rwanda met het zeer dubieuze Kagame-regime in vredesnaam moeten doen? Het is ook veelzeggend voor de wijze waarop het opsporingsonderzoek in deze strafzaak is uitgevoerd en ook voor de wijze waarop beide zaaksofficieren van justitie ‘in dit dossier zitten’.

36. En hiermee ben ik op een fundamenteel en ook zeer principiële punt aanbeland. En dat is het begrip ‘waarheidsvinding’. Wat is eigenlijk waarheidsvinding? En welke betekenis heeft het in een zaak als deze. Mijn kantoorgenoot zal zo meteen uitvoerig ingaan op de kwestie van het onderzoeksbudget voor de verdediging. Wat ik erover wil zeggen is het volgende.
37. Ik heb voor uw rechtbank het handboek van Corstens er nog maar eens op nageslagen. Vanzelfsprekend vertrouw ik uw rechtbank bekend met datgene wat Corstens hierover heeft geschreven. Maar in dit stadium van de vervolging kan het in het belang van de externe openbaarheid en met name in het licht van de ervaringen uit de recente rogatoire verhoren zeker geen kwaad nog eens stil te staan bij wat Corstens over waarheidsvinding heeft geschreven. Te meer nu we aan de vooravond staan van een aantal cruciale getuigenverhoren in deze zaak.
38. Corstens zegt dat de opgave van politie, openbaar ministerie en rechter is het dienen van de belangen van de strafrechtspleging. Daaronder valt, aldus Corstens, in de eerste plaats het zoeken naar de strafrechtelijk relevante waarheid. In zoverre is volgens Corstens een strafproces als het onderhavige geen partijenproces, waarin de ene partij (OM) tegenover de andere partij (verdachte) staat en waarbij het er voor het openbaar ministerie om gaat het proces ten koste van de verdachte te winnen. Corstens zegt verder dat het openbaar ministerie tot taak heeft via opsporing en vervolging de strafrechtelijk relevante waarheid te vinden, met respect voor de terzake geldende rechtsregels. Eén van de belangrijkste regels is het vermoeden van onschuld.
39. Toch zal in de praktijk, aldus Corstens, het openbaar ministerie veelal diametraal tegenover de verdachte staan. Het openbaar ministerie zoekt naar de waarheid, maar doet dit ‘vanuit een verdenking tegen de verdachte’.
- “Die verdenking kan gaan functioneren als een hypothese die moet worden bevestigd, hoewel het uitgangspunt van de onschuldpresumptie mee zou moeten brengen dat ook wordt gezocht naar factoren die ontlastend werken.”
40. En dat is precies wat er in de verhoren in Rwanda tot nu toe gebeurt. Het OM heeft een hypothese geformuleerd die koste wat het kost moet worden bevestigd: de hypothese dat Yvonne Basebya schuldig is en moet zijn. Het is soms pijnlijk te zien hoe de drie bij

de rogatoire verhoren betrokken officieren van justitie ieder op hun eigen wijze steeds weer – al te doorzichtige – pogingen ondernemen om de voor mijn cliënte belastende getuigen in hun verklaringen te hulp te schieten en steeds bij de getuigen die ontlastend verklaren vraagtekens te plaatsen bij bijvoorbeeld de vrijwilligheid van hun verklaringen of bij de betrouwbaarheid of consistentie van hun verklaringen. Voorbeelden te over. Soms zie je dat terug in de vraagstelling, soms ook niet. Maar de hypothese van schuld van Yvonne Basebya druipt van iedere vraag af.

41. Laat er geen misverstand over bestaan: de verdediging is eigenlijk wel gecharmeerd van een dergelijk op het Angelsaksisch rechtssysteem gemodelleerd systeem van waarheidsvinding. Twee procespartijen uit wier botsing van standpunten of hypothesen door de rechter of een jury de waarheid wordt gevonden. Dat kan een effectief en vaak goed werkend systeem zijn.
42. Maar het Nederlandse systeem van strafvordering zit nu eenmaal fundamenteel anders in elkaar. Het openbaar ministerie moet in dit systeem oog hebben voor de belangen van de verdachte en het voor mogelijk houden dat de verdachte, mijn cliënte, wel eens onschuldig kan zijn aan de feiten die haar worden verweten. Het OM is daar op grond van de wet gewoon toe verplicht.
43. Maar daarvan is, zo kan ik inmiddels met een hoge mate van zekerheid zeggen, in deze zaak geen sprake. Integendeel, deze officieren van justitie zijn ten diepste overtuigd van de schuld van mijn cliënte. Yvonne Basebya was betrokken bij de genocide in 1994 in Rwanda; daar kan geen enkele ontlastende verklaring van een verdedigingsgetuige of ongerijmdheid in de verklaring van de OM-getuigen hen van afbrengen. Ook al zijn die ongerijmdheden en inconsistenties in grote getale aanwezig. De hypothese van schuld van Yvonne Basebya leent zich wat hen betreft niet voor twijfel, zelfs niet de geringste, en is in die zin eigenlijk ook geen hypothese meer. Een vrijspraak – zo is de overtuiging van de verdediging – zouden deze officieren van justitie dan ook als een persoonlijke nederlaag beschouwen. Vandaar ook het verzet tegen zelfs een beperkt budget voor de verdediging om eigen onderzoek te kunnen doen.
44. Hoewel in strijd met de wet en geest van ons systeem van strafvordering, zou de verdediging zich daarbij kunnen neerleggen. Ten eerste omdat nu eenmaal weinig aan persoonlijke overtuigingen van mensen en dus ook van officieren van justitie te doen

valt. Ten tweede, indien de verdediging zich ervan heeft vergewist dat het uw rechtbank als uiteindelijk oordelende strafrechter ook duidelijk is op welke wijze de zaaksofficieren van justitie in deze zaak staan, blijft slechts de constatering dat het een betreuwenswaardige gang van zaken is. Dan hoeven we daar verder niet zo veel mee te doen.

45. Echter, zolang de verdediging niet de overtuiging heeft bekomen dat uw rechtbank of de rechters-commissaris de proceshouding van deze officieren van justitie ten volle onderkend heeft, zal de verdediging uiterst alert (moeten) blijven ten aanzien van beslissingen die direct de onschuldpresumptie van Yvonne Basebya raken. Daar is niet alleen de wraking van een rechter-commissaris in Kigali een voorbeeld van, ook mijn recente kritische reactie op het verzoek van de rechter-commissaris om – daartoe door de officier van justitie opgeroepen – het belang van het horen van voornoemde verdedigingsgetuige C nader toe te lichten is daarvan een voorbeeld. Het horen van C is – zo is in de brief van 1 maart jl. aan de rechter-commissaris uiteengezet – cruciaal voor de verdediging maar ook van evident belang voor de waarheidsvinding. In elk geval kan deze getuige veel meer bijdragen aan de waarheidsvinding dan de meeste tot nog toe gehoorde OM-getuigen in Kigali. Het is dus zeer de vraag waarom een toelichting überhaupt nodig was.
46. Ook zal de verdediging nauwgezet volgen wat er met het nadere onderzoek naar getuige 77 gaat gebeuren. Deze getuige – de huishoudelijke hulp van de belangrijkste getuige van het OM – heeft in zijn recente verklaring een ommezwaai van 180 graden gemaakt. Hij verklaart tegenover de rechter-commissaris weliswaar nog op onderdelen belastend over mijn cliënte – zij het in zeer beperkte mate – maar hij zegt dingen die nu in het voordeel zijn van Yvonne Basebya, maar ook duidelijk in strijd met zijn tegenover verbalisanten van de Nationale Recherche afgelegde verklaring. Reden waarom de rechter-commissaris aan diezelfde verbalisanten opdracht heeft gegeven het verhoor dat digitaal is opgenomen uit te werken.
47. Echter toen de getuige 69 onverwacht op een bepaald punt belastend ging verklaren, werd door de rechter-commissaris juist aan de verdediging het stellen van een belangrijke vraag belet, waarbij de suggestie werd gewekt dat de betreffende getuige bij de rechter-commissaris ineens wel de waarheid sprak. Een spiegelbeeldige situatie derhalve.

48. Maar wat daar verder van zij en wat er verder nog gezegd kan worden over de onschuldpresumptie en over de overtuiging van de officieren van justitie, uw rechtbank kan niet anders dan constateren dat het strafdossier aan het kantelen is. En wat de verdediging betreft inmiddels zelfs zodanig dat er vandaag opnieuw een verzoek tot opheffing van de voorlopige hechtenis wordt gedaan. Er is simpelweg nu al teveel twijfel. De bezwaren tegen mijn cliënte zijn evident minder ernstig geworden.
49. Wanneer bedacht wordt dat hoe langer de voorlopige hechtenis duurt, die ernstige bezwaren juist moeten verdichten, zijn we nu dan ook het punt gepasseerd waarin het belang van mijn cliënte om in vrijheid haar proces te mogen volgen zwaarder moet wegen dan de belangen van de samenleving.
50. Hoewel uw rechtbank op de vorige zitting de voorlopige hechtenis heeft verlengd, verzoek ik opnieuw zeer nauwgezet naar de noodzaak van de voortduring van die voorlopige hechtenis te kijken. Ik vraag uw rechtbank dan ook om met mij tot de conclusie te komen dat die noodzaak er niet is en verzoek u dan ook de voorlopige hechtenis op te heffen dan wel mijn cliënte vrij te laten onder al die voorwaarden die uw rechtbank noodzakelijk acht.